

جمهوری اسلامی ایران
Islamic Republic of Iran
سازمان ملی استاندارد ایران

Institute of Standards and Industrial Research of Iran

استاندارد ملی ایران

۱۵۰۹۲

چاپ اول

ISIRI

15092

1st. Edition

مداخلات پرستاری - شست و شوی چشم در
سوختگی با مواد شیمیایی - آیین کار

**Nursing Interventions - Eye Irrigation in
Ocular Chemical Burns -Code of Practice**

ICS:11.020

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

نام موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب یکصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی اداری مورخ ۹۰/۶/۲۹ به سازمان ملی استاندارد ایران تغییر و طی نامه شماره ۲۰۶/۳۵۸۳۸ مورخ ۹۰/۷/۲۴ جهت اجرا ابلاغ شده است.

تدوین استاندارد در حوزه های مختلف در کمیسیون های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرف کنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان های دولتی و غیر دولتی حاصل می شود. پیش نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون های فنی مربوط ارسال می شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادات در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می شود.

پیش نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان های علاقه مند و ذی صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می کنند در کمیته ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می شوند که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می دهد به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین المللی استاندارد (ISO)^۱، کمیسیون بین المللی الکتروتکنیک (IEC)^۲ و سازمان بین المللی اندازه شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی های خاص کشور، از آخرین پیشرفت های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین المللی بهره گیری می شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می تواند با رعایت موازین پیش بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرف کنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. سازمان می تواند به منظور حفظ بازارهای بین المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرسی، ممیزی و صدور گواهی سیستم های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاه ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، سازمان ملی استاندارد ایران این گونه سازمان ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن ها اعطا و بر عملکرد آن ها نظارت می کند. ترویج دستگاه بین المللی یکاها، کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبها و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1- International Organization for Standardization

2 - International Electrotechnical Commission

3- International Organization of Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legale)

4 - Contact point

5 - Codex Alimentarius Commission

کمیسیون فنی تدوین استاندارد

مداخلات پرستاری - شست و شوی چشم در سوختگی با مواد شیمیایی - آیین کار

رئیس:

میرزا بیگی، غضنفر
(کارشناس ارشد کار آفرینی)

دبیر:

سالمی، صدیقه
(کارشناس ارشد آموزش پرستاری)

سمت و/یا نمایندگی

رئیس کل سازمان نظام پرستاری

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی
معاون فنی سازمان نظام پرستاری

اعضاء: (اسامی به ترتیب حروف الفبا)

پروین، لیلی
(کارشناس ارشد آموزش پرستاری داخلی - جراحی)

کارشناس معاونت فنی سازمان نظام پرستاری

جعفری، یعقوب
(کارشناس ارشد بیهوشی)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گلستان
نائب اول شورای عالی سازمان نظام پرستاری

محمد علی چراغی
(دکتری پرستاری)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

عباس حیدری
(دکتری پرستاری)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

رضوی، سیده مریم
(کارشناس پرستاری)

کارشناس معاونت فنی سازمان نظام پرستاری

ریانی، مسعود
(دکترای پرستاری)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

سنجری، مهناز
(کارشناس ارشد پرستاری کودکان)

کارشناس معاونت فنی سازمان نظام پرستاری

شمسی، شمس الدین
(کارشناس ارشد پرستاری بهداشت جامعه)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه
رئیس شورای عالی سازمان نظام پرستاری

عباس عباس زاده
(دکتری پرستاری)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد چالوس

کیا ، بهدخت
(کارشناس ارشد پرستاری داخلی- جراحی)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

محمودی راد، محمدحسین
(دکترای پرستاری)

کارشناس معاونت فنی سازمان نظام پرستاری

مصطفوی، اشرف
(کارشناس ارشد پرستاری بهداشت جامعه)

عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان

یگانه، محمد رضا
(کارشناس ارشد پرستاری)

پیش گفتار

استاندارد " مداخلات پرستاری - شست و شوی چشم در سوختگی با مواد شیمیایی-آیین کار" که پیش نویس آن در کمیسیون های مربوط به موجب بند ۵ ماده ۳ قانون سازمان نظام پرستاری مصوب ۸۱/۹/۱۱ مجلس شورای اسلامی توسط سازمان نظام پرستاری تهیه و تدوین شده و در هشتاد و هفتمین اجلاس کمیته ملی استاندارد خدمات مورخ ۹۰/۸/۱۷ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در مواقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.
منابع و مآخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

۱- بلک و هوکس. پرستاری داخلی و جراحی. ترجمه اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی. ۱۳۸۵. تهران جامعه نگر، سالمی.

۲- سازمان نظام پرستاری. استاندارد های خدمات پرستاری. تهران. ۱۳۸۵.

3- Jadith schilling. *Nursing Procedures*. Fifth Edition. 2009

4- Karen, Holland. *Mini Encyclopaedia of nursing*. 2005

5- Lippincott Williams & wilkins, *Nursing procedure*, 5th edition, 2009.

مداخلات پرستاری - شست و شوی چشم در سوختگی با مواد شیمیایی - آیین کار

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد، شناسایی و اجرای اصول کلی مداخلات پرستاری در شست و شوی چشم در بیماران با مددجویان دچار سوختگی با مواد شیمیایی به منظور پاک کردن مواد خارجی و سمی، جلوگیری از گسترش آسیب و فراهم آوردن راحتی و آسایش بیمار/مددجو به منظور بهبود کیفیت کار، پیشگیری از خطاهای احتمالی و همچنین امکان اجرای یکسان خدمات می باشد.

این استاندارد در موارد زیر کاربرد دارد:

- الف- در کلیه بخش های اورژانس ، عمومی و تخصصی در صورت نیاز به این خدمت برای ارائه مراقبت های پرستاری یکسان و روشن .
- ب- در مراجع قضائی به منظور سندی قیاسی برای بررسی کیفیت اقدامات انجام شده .

۲ مراجع الزامی

مدارک الزامی زیر حاوی مقرراتی است که در متن این استاندارد ملی ایران به آنها ارجاع داده شده است. بدین ترتیب آن مقررات جزئی از این استاندارد ملی ایران محسوب می شود. در صورتی که به مدرکی با ذکر تاریخ انتشار ارجاع داده شده باشد، اصلاحیه ها و تجدید نظرهای بعدی آن مورد نظر این استاندارد ملی ایران نیست. در مورد مدارکی که بدون ذکر تاریخ انتشار به آنها ارجاع داده شده است، همواره آخرین تجدید نظر و اصلاحیه های بعدی آن مورد نظر است. استفاده از مراجع زیر برای این استاندارد الزامی است:

۱-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۰۹، مداخلات پرستاری - شستن دست ها- آیین کار

۲-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۱۵، مداخلات پرستاری- پوشیدن و خارج کردن دستکش استریل - آیین کار

۳-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۴۲، مداخلات پرستاری- گزارش نویسی - آیین کار

۴-۲ استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۶۱، مداخلات پرستاری- بررسی دستورات پزشک- آیین کار

۳ اصطلاحات و تعاریف

در این استاندارد اصطلاحات و تعاریف زیر بکار می رود:

۱-۳

پرستار

فردی است که موفق به کسب دانشنامه کارشناسی در رشته پرستاری گردیده است .

۲-۳

مددجو/ بیمار

شخصی که برای دریافت خدمات درمانی به یکی از مراکز بهداشتی /درمانی مراجعه می کند .

۳-۳

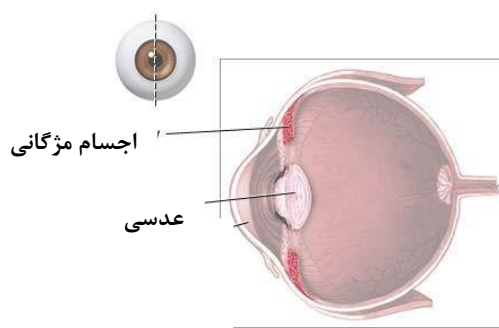
نوار اندازه گیری PH^۱

این کاغذها بسته به غلظت یون هیدروژن به رنگی در می آیند که از مقایس آن رنگ با جداول مربوطه می توان PH را تعیین نمود.

۴-۳

اجسام مژگانی^۲

اجسام مژگانی توسط رشته های باریک متصل به عدسی (زانولا) و عضلات مژگانی تطابق را کنترل می کند.

شکل ۱- اجسام مژگانی

۵-۳

عدسی^۳

عدسی بی رنگ شفاف و در دو طرف محدب است و توسط رشته هایی نازک در محل خود استقرار یافته است. عدسی قادر است برای دید نزدیک و دور تحدب خود را تغییر دهد و باعث ایجاد تطابق شود.

۴ اهداف مداخله ای

۱-۴ پاک کردن مواد خارجی و سمی

۲-۴ جلوگیری از گسترش آسیب

۳-۴ فراهم آوردن راحتی و آسایش بیمار/مددجو

1 - PH Indicator Paper

2 - Ciliary Body

3 - Lens

۵ حداقل وسایل مورد نیاز

۱-۵ ریسپور

۲-۵ دستکش استریل

۳-۵ گلوله های پنبه استریل

۴-۵ محلول شست و شوی استریل

۵-۵ نوار اندازه گیری PH

۶-۵ محلول بی حس کننده دستور داده شده

۶ روش انجام کار

۱-۶ دستور پزشک مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۶۱ بررسی شود.

۲-۶ روش کار برای بیمار/مددجو توضیح داده شود.

۳-۶ بیمار به آرامش دعوت شود.

۴-۶ به بیمار/مددجو تأکید شود از مالش یا دستکاری چشم به علت افزایش تخریب بافت چشم خودداری کند.

۵-۶ بیمار/مددجو به پهلو به طرف چشم مبتلا قرار داده شود.

۶-۶ یک حوله زیر سر بیمار/مددجو قرار داده شود.

۷-۶ دست ها مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۰۹ شسته شود.

۸-۶ دستکش ها مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۱۵ پوشیده شود.

۹-۶ برای باز نگه داشتن چشم بیمار/مددجو از اسپکولوم استفاده شود.

۱۰-۶ اطراف چشم و پلک ها به طور کامل با پنبه استریل تمیز شود.

هشدار- در صورتی که ماده شیمیایی به شکل پودر یا کریستال است قبل از شست و شو، به طور کامل از روی چشم و صورت پاک شود.

۱۱-۶ قبل از شروع به شست و شوی چشم از بی حس کننده دستور داده شده استفاده شود.

۱۲-۶ دستور شست و شوی چشم از نظر نوع محلول و مدت زمان شست و شو کنترل شود.

۱۳-۶ در طول مدت شست و شو به بیمار/مددجو توصیه شود که مرتباً پلک بزند و چشم را در تمام جهات حرکت دهد تا تمام سطح چشم شسته شود.

۱۴-۶ عمل شست و شوی چشم تا زمانی که چشم به طور کامل تمیز شود و PH ملتحمه به حد طبیعی (۷/۶ - ۷/۴) برسد ادامه داده شود.

یادآوری - PH با استفاده از نوارهای آزمایشی که به آرامی در ملتحمه پلک تحتانی گذاشته می شود اندازه گیری می گردد.

۶-۱۵ PH باید چندین بار بعد از شست و شو و برای کسب اطمینان از این که دچار تغییر نخواهد شد، کنترل شود.

۶-۱۶ پلک های بیمار/مددجو با پنبه از سمت داخل به خارج تمیز شود.

۶-۱۷ دستکش ها خارج شود.

۶-۱۸ وسایل به محل مربوطه برگردانیده شود.

۶-۱۹ آموزش های کتبی و شفاهی به بیمار/مددجو داده شود.

۶-۲۰ ثبت اطلاعات و یافته ها مطابق با استاندارد ملی ایران شماره ۱۵۰۴۲ شامل:

الف- نوع محلول شست و شو

ب- مدت زمان شست و شو

پ- نوع ماده شیمیایی

ت- چشم مبتلا (OS یا OD)

ث- تحمل بیمار

ج- تاریخ و زمان انجام شست و شو

چ- پاسخ بیمار به شست و شو

ح- هرگونه مشاهدات و اقدامات انجام شده

۷ شرایط انجام کار

۷-۱ دقت و صحت در انجام کار

۷-۲ حفظ حریم و حرمت مددجو /بیمار

۷-۳ ارائه توضیحات لازم به مددجو /بیمار در مورد نحوه انجام فرآیند کار

۷-۴ رعایت نکات استریل، بهداشتی و ایمنی

۸ شرایط ارائه دهنده خدمت

این فرآیند کار توسط پرستار و در بخش چشم، اورژانس و مراکز درمانی ها برای مددجو /بیمار انجام می گیرد.

۹ نکات آموزشی

۹-۱ اسیدهای قوی باعث انعقاد پروتئین هایی می شود که اسید با آن ها تماس پیدا کرده و در نتیجه عمق جراحی را محدود می کند. استثنائی که در این مورد وجود دارد اسید هیدروفلوریک است که سوختگی های عمیقی ایجاد می کند.

۹-۲ مواد قلیایی قوی باعث گداخته شدن پروتئین هایی می شود که با آن ها تماس داشته و در نتیجه تمایل دارند از طریق اتاقلک نفوذ کرده و باعث آسیب دیدگی عنیبیه، اجسام مژگانی و عدسی شود. بنابراین تماس با مواد قلیایی اغلب نیازمند دوره شست و شوی طولانی تری نسبت به مواد اسیدی است.

۹-۳ بعضی از مواد مثل پودرهای شوینده و آهک ها ممکن است در پلک یا گوشه های ملتحمه فرو رفته و به صورت تدریجی آزاد شوند، برداشتن این مواد توسط پزشک از طریق فورسپس های ظریف مورد نیاز است.

۹-۴ اغلب آنتی بیوتیک های موضعی و بستن چشم توسط پزشک درخواست می شود.

۹-۵ شست و شوی چشم با نرمال سالین یا رینگر لاکتات شروع می شود. شست و شو در بخش اورژانس ۲۰ تا ۳۰ دقیقه ادامه می یابد و این کار با ۲ تا ۳ لیتر مایع برای هر چشم صورت می گیرد.

پیوست الف
(الزامی)
حقوق مدد جو/بیمار

الف-۱ مددجو/بیمار حق دارد در اسرع وقت درمان و مراقبت مطلوب، مؤثر و همراه با احترام کامل را بدون توجه به عوامل نژادی فرهنگی و مذهبی از گروه درمان انتظار داشته باشد.

الف-۲ مددجو/بیمار حق دارد محل بستری، پزشک، پرستار و سایر اعضای گروه معالج را در صورت تمایل بشناسد.

الف-۳ مددجو/بیمار حق دارد در خصوص مراحل تشخیص، درمان و سیر پیشرفت بیماری خود اطلاعات ضروری را شخصاً و یا در صورت تمایل از طریق یکی از وابستگان از پزشک معالج درخواست نماید به طوری که در فوریت‌های پزشکی این امر نباید منجر به تأخیر در ادامه درمان یا تهدید جانی مدد جو/بیمار گردد.

الف-۴ مددجو/بیمار حق دارد قبل از معاینات و اجرای درمان اطلاعات ضروری در خصوص عوارض احتمالی و یا کاربرد سایر روش‌ها را در حد درک خود از پزشک معالج دریافت و در انتخاب شیوه نهایی درمان مشارکت نماید.

الف-۵ مددجو/بیمار حق دارد در صورت تمایل شخصی و عدم تهدید سلامتی آحاد جامعه طبق موازین قانونی رضایت شخصی خود از خاتمه درمان را اعلام و یا به دیگر مراکز درمانی مراجعه نماید.

الف-۶ مددجو/بیمار حق دارد جهت حفظ حریم شخصی خود از محرمانه ماندن محتوای پرونده پزشکی، نتایج معاینات و مشاوره‌های بالینی جز در مواردی که براساس وظایف قانونی از گروه معالج استعلام صورت می‌گیرد اطمینان حاصل نماید.

الف-۷ مددجو/بیمار حق دارد از رازداری پزشک و دیگر اعضای تیم معالج برخوردار باشد لذا حضور بالینی افرادی که مستقیماً در روند درمان شرکت ندارند موقوف به کسب اجازه مدد جو/بیمار خواهد بود.

الف-۸ مددجو/بیمار حق دارد از دسترسی به پزشک معالج و دیگر اعضای اصلی گروه معالج در طول مدت بستری، انتقال و پس از ترخیص اطمینان حاصل نماید.

الف-۹ مددجو/بیمار حق دارد با کسب اطلاع کامل از نوع فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی بیمارستان که بر روند سلامتی و درمان او مؤثرند تمایل و رضایت شخصی خود به مشارکت درمانی را اعلام و یا در مراحل مختلف پژوهش از ادامه همکاری خودداری نماید.

الف-۱۰ مددجو/بیمار حق دارد در صورت ضرورت اعزام و ادامه درمان در سایر مراکز درمانی، قبلاً از مهارت گروه معالج، میزان تعرفه‌ها و پوشش بیمه‌های خدمات در مرکز درمانی مقصد مطلع گردد.